

ယတၢ်အိၣ်မူလၢအဂၤကတၢၢ်- တၢ်ပီးတၢ်လီလၢကတဲပှၤအဂၤလၢ နတူၢ်ဘၣ်တၢ်ဒ်လဲၣ်

ဘၣ်ဃးဒီး တၢ်ပီးတၢ်လီအံၤ

နစူးကါလံာ်တီလံာ်မိအံၤသ့လၢ ကတဲဘၣ်ပှၤအဂၤလၢ တၢ်လၢနလိၣ်ဘၣ်အိၣ်လၢ နကအိၣ်မူ နတၢ်အိၣ်မူလဲၣ်အဂၤကတၢၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢတၢ်ကွဲးရဲၣ်လီၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်လၢ ကဘျဲးပၤဟံၣ်ထွဲထီၣ်လၢတဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢပှၤအဂၤကတဲပှၤအဂၤလၢ အရဲဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤဟံၣ်အဂၤအိၣ်စ့ၢ်ကီးလၢကထၢန့ၣ်လီၤတၢ်အဂၤလၢတၢ်တကွဲးရဲၣ်လီၤဟံၣ်ဖျါ ထီၣ်အိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲနစံးဆၢတၢ်သံကွၢ်တခါစ့ၢ်ဝံၤအခါ, နဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤတၢ်အံၤဒီးပှၤလၢ အဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီး ဃုအဝဲသ့ၣ်လၢ ကမၤစၢၤဒီးတၢ်တမံၤလၢလၢတၢ် ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် နလိၣ်ဘၣ်အိၣ် န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်န့ၣ်လီၤတဖၣ်

1. ကွီၤတခါစ့ၢ်စ့ၢ်လၢကဘျဲးပၤဟံၣ်ထွဲထီၣ် တဖၣ်အဖီခိၣ်အဂီၢ်, ဃုထၢလၢ နတူၢ်ဘၣ်ဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ဒ်န့ၣ်ဒ်လဲၣ် န့ၣ်တက့ၢ်.
2. ဖဲနစံးဆၢတၢ်သံကွၢ်တဖၣ်ဝံၤအလီၢ်ခဲ, ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤတၢ်ပီးတၢ်လီအံၤဒီး ပှၤလၢအကွၢ်ထွဲကဟ့ၣ်ကယာ်န့ၣ်လီၤ.
3. သံကွၢ်အဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ လၢတၢ်တမံၤလၢလၢအဖီခိၣ်လၢတၢ်မၤနီၣ်အိၣ်ဒ် "ဝံၤသးစူၤမၤစၢၤ" န့ၣ်လီၤ.
4. ဒ်န့ၣ်အသိးဃုတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ လၢတၢ်တမံၤလၢလၢနကွဲးရဲၣ်လီၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်လၢ လံာ်အကူၢ် "အဂၤ" အပူၤ န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်မ့ၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်တီၤမၤစၢၤ လၢကမၤပှဲၤလံာ်တီလံာ်မိအံၤန့ၣ်, ဃုထီၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢ ပှၤတဂၤလၢ လၢနန့ၣ်သ့ၣ် ဒီးပှၤလၢအသ့ၣ်ညါန့ၣ် ဂ့ၤဂ့ၤန့ၣ်တက့ၢ်.

အဒိ

တၢ်လၢဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ကမၤဂ့ၤထီၣ်နတၢ်အိၣ်မူ- ယညီန့ၣ်စူးကါတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီး ပှၤလၢအ ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤယတၢ်ဟံၣ်လုာ်ဟံၣ်ပှၤ ဒီးကွၢ်ထွဲကဟ့ၣ်ကယာ်ယၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်စံးဆၢလၢတၢ်မၤအိၣ်သ့တဖၣ်-

ဝံၤသးစူၤ မၤစၢၤ 	တသ့ၣ်ညါ မ့တမ့ၢ် တဘၣ်ထွဲ 	ဂ့ၤခဲလၢ
နမ့ၢ်တူၢ်ဘၣ်လၢနသယုာ်သညိ မ့တမ့ၢ် တလဲၤဟးအိၣ်သကိးဒီးပှၤလၢနဘၣ်သး အိၣ်အါတက့ၢ်	နမ့ၢ်တလီၤတံာ် မ့တမ့ၢ် တၢ်သံကွၢ်အရဲတဒိၣ်လၢနဂီၢ်	နမ့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်လၢနမၤညီန့ၢ်အိၣ်ထီၣ်တိ လၢကဆဲးကျဲပှၤလၢနဘၣ်သး

တၢ်ဃုထၢအဂၤ

အလိၣ်မ့ၢ်အိၣ်န့ၣ်, တၢ်ပီးတၢ်လီအံၤ အိၣ်ဒီးပှၤမၤသကိးတၢ်လံာ်တီလံာ်မိ, တၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤအကံၢ်အစီ- တၢ်ပီးတၢ်လီလၢပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲတဖၣ် အဂီၢ်, ပှၤလၢအတစူးကါ တၢ်ကတီၤလၢကတဲသကိးတၢ် မ့တမ့ၢ် ပှၤလၢတတဲပှၤအဂၤဒီးအဝဲသ့ၣ်တူၢ်ဘၣ် တၢ်ဒ်လဲၣ်ထီၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လၢကမၤဂ့ၤထီၣ်ယတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤ သ့ၣ်သ့ၣ်

တၢ်ဃုထၢတဖၣ်	ဝံသးစူၤ မၤစၢၤ	တသ့ၣ်ညါ မ့တမ့ၢ် တဘၣ်ထွဲ	ဂ့ၤခဲလၢာ်
ယပၤဆၢယယနီၢ်ကစၢ်အကျိၣ်စ့, မ့တမ့ၢ် (မ့ၢ်လိာ်ဘၣ် တၢ်တိစၢၤမၤစၢၤ) ယပၤဆၢယစူးကါယစုလၢအိၣ်တ့ၢ်တဖၣ် ဒ်လဲၣ်			
တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ဂဲၤတဖၣ်လၢ တၢ်ဟ့ၣ်လီၤဆူ ယအိၣ်န့ၣ်ခိဆၢဟ်ဖျါထီၣ် ယလုာ်လၢ တၢ်ဆိးတၢ်လၢ မ့တမ့ၢ် ပုၤနီၢ်တဂၤ တၢ်ဘၣ်သးအဂၤတဖၣ်			
ယအိၣ်ဒီးနီၢ်ကစၢ်တၢ်ပိးတၢ်လီၤတဖၣ်လၢ အခိဆၢဟ်ဖျါထီၣ် ယလုာ်လၢတၢ်ဆိးတၢ်လၢ မ့တမ့ၢ် တၢ်သးစဲတဖၣ် (တၢ်အံၤ ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ပုၤဃုာ်ဒီး တၢ်လိာ်ကွဲ က့(မ), တၢ်သ့ၣ်ဝံၣ်, တၢ်စုသ့ၣ်ဘၣ် တၢ်ပိးတၢ်လီၤတဖၣ်, အဂၤ.)			
ယတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးတၢ်လီၤတၢ်ကျဲအံၤ တၢ်မၤန့ၢ်ယၤဒီးဒဲးကံၣ်ဒဲးဂ့ၤဒ်ယအဲၣ် ဒီးအိၣ်အသိး ဒီးပုၤဃုာ်ဒီး တၢ်လၢ အမုၢ်သ့ၣ်မုၢ်သး, လီၤသးစဲတဖၣ်			
ယအိၣ်ဒီးတၢ်ကူတၢ်သိးလၢအခိဆၢဟ်ဖျါထီၣ်ယနီၢ်ကစၢ်အလုာ်အလၢ ဒီးတၢ်ကဲမုၢ်ခွဲတၢ်အုၣ်သးလၢယမိၣ်န့ၣ်သးလီၤအိၣ်			
ယမၤတၢ်ဃုထၢဖဲယအိၣ်ဆိးအလီၢ်သ့, မ့တမ့ၢ် ယဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤ ယၤဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲတၢ်မၤစၢၤတၢ်မၤအါ ထီၣ်လၢကသးဆူတၢ်လီၤတၢ်ကျဲအသိး			
ယမၤတၢ်ဃုထၢသ့ဒီးပုၤလၢယအိၣ်ဆိး ဒီးအိၣ် မ့တမ့ၢ် အိၣ်ဆိးထဲတဂၤဇဲၤ, မ့တမ့ၢ် ယဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤ ယၤဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲတၢ်မၤစၢၤတၢ်မၤအါ ထီၣ်လၢကသးဆူ တၢ်လီၤတၢ်ကျဲအသိး			
လၢတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤတနံၤဘၣ်တနံၤ အဖီခိၣ်, ယလဲၤဟးအိၣ်သကိးဒီး ပုၤလၢတမ့ၢ်ပုၤမၤတၢ်ဖိသ့(တၢ်အံၤပုၤဃုာ်ဒီးလၢနီၢ်ကစၢ်, လၢလီၤတဲစိအဖီခိၣ်, တၢ်တဲသကိးတၢ်လၢဘၣ်ဒိၣ်အိၣ်အဖီခိၣ်, အဂၤ.)			
အစုၤကတၢ်တနံၣ်တဘျီ, တၢ်ဟ့ၣ်လီၤ ယၤဒီးတၢ်ခွဲးဂ့ၤယာ်ဘၣ်လၢ ကဃုသ့ၣ် ညါတၢ်ဖိးတၢ်မၤအကလုာ်ကလုာ် မ့တမ့ၢ် ပုၤမုၢ်သးမၤကလီၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် တဖၣ် လၢယအဲၣ်ဒီးအိၣ်, ပုၤဃုာ်ဒီး တၢ်ခွဲးဂ့ၤ ယာ်ဘၣ်တဖၣ်လၢကဆိတလဲ တၢ်ဖိးတၢ်မၤ မ့တမ့ၢ် ပုၤမုၢ်သးမၤကလီၤ တၢ်ဖိးတၢ်မၤအလီၢ်အကျဲတဖၣ်လီၤ			
ယဆၢတံာ်ကိးနံၤဒဲးလၢယကစူးကါ ယတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒ်လဲၣ် (တၢ်ကွၢ်ကဟ်ကွၢ်တဖၣ် ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် ကပုၤဃုာ်ဒီး မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတဂ့ၤ, ကသံၣ်ကသီတၢ်ကွၢ်ထွဲ, က့, အဂၤ.)			
ယအိၣ်ဒီးတၢ်ဃုထၢအကလုာ်ကလုာ် လၢတနံၤစုာ်စုာ် ဖဲယကမၤတၢ်တဖၣ် အခါလီၤ			
ယမၤယနီၢ်ကစၢ်အတၢ်ဃုထၢဘၣ်သးဒီး တၢ်အိၣ်မနုၤလၢယအဲၣ်ဒီးအိၣ် ဒီးယကအိၣ်ထဲလဲၣ်သ့			
တၢ်ဟ့ၣ်လီၤယၤဒီးတၢ်ခွဲးဂ့ၤယာ်ဘၣ် တဖၣ်လၢကဃုသ့ၣ်ညါ တၢ်ဘျီတၢ်ဘါ လၢအလီၤဆီလိာ်သး ဒီးလၢကဃုထၢ တၢ်လၢယအဲၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤပုၤဃုာ်လၢအပူၤ, မ့တမ့ၢ် ဃုထၢလၢတနံၣ်လီၤပုၤဃုာ်			
ယဃုထၢ တၢ်မၤလိမၤဒီး တၢ်တိာ်ဟ် တဖၣ်လၢယတၢ်တိာ်ကျဲတဖၣ်အပူၤ			

တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ လၢယကၣ်	ဝံသးစူၤ မၤစၢၤ	တသ့ၣ်ညါ မ့တမ့ၢ် တဘၣ်ထွဲ	ဂ့ၤခဲလၢာ်
ညီၣ်န့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤယၢဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ အကလုာ်ကလုာ်လၢယဘၣ်သးအီၤ			
ယအိၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲတၢ်မၤစၢၤတၢ်မၤ ဒီး ပုၤမၤတၢ်ဖိလၢလၢလီၣ်လီၣ် လၢကမၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢယဘၣ်သးအီၤ			
ယအိၣ်ဒီးတၢ်န့ၢ်လီၤသးလၢယမၤန့ၢ် ယတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်တဖၣ်သ့ ဒီးယအိၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢလၢလီၣ်လီၣ်လၢယကၣ်အီၤ			
အိၣ်ဒီးတၢ်တီၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ကွဲးအပူၤ လၢကမၤစၢၤယၢလၢယတလီၣ်ဒီးသန့ၤ ထီၣ်သးလၢပုၤဂၤအိၣ်ထီၣ်, ဒီးယအိၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ လၢလၢလီၣ်လီၣ် လၢကမၤန့ၢ်တၢ်တီၢ်ကျဲၤဝဲန့ၢ်			
ယဆိကမိၣ်ပုၤလၢအဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤယၢ တဖၣ်မၤကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ယတၢ်တီၢ်ကျဲၤ တဖၣ်ဒ်ယမုၢ်လၢကွဲးဖိတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ် အသိးလီၤ			
ပုၤလၢအဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤယၢ သ့ၣ်ညါလၢ ကမၤစၢၤယၢဖဲယသ့ၣ်ကိၢ်သးဂီၤအခါ ဒ်လဲၣ်လီၤ			
ပုၤလၢအဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤယၢ သ့ၣ်ညါလၢ ကမၤစၢၤယၢဒီးတၢ်သ့ၣ်ကိၢ်သးဂီၤလၢ ယလဲၤခိဖျိအိၣ်ဒ်လဲၣ် (တၢ်သ့ၣ်ကိၢ်သး ဂီၤအခိပညိၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်မၤန့ၢ်မၤယၢ, အဲၣ်ကလုာ်ဒွဲသန့ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဟံးနီၤဖးအက့ၢ်အဂီၤ အဂၤ, တၢ်တကန့ၢ်ဃုာ်, တၢ်မၤအၢမၤသီ, အဂၤ.)			

ယနီၣ်ကစၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်	ဝံသးစူၤ မၤစၢၤ	တသ့ၣ်ညါ မ့တမ့ၢ် တဘၣ်ထွဲ	ဂ့ၤခဲလၢာ်
ယအိၣ်ဒီးကျိၣ်စုၤလၢလီၣ်လီၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤစၢၤအဂၤတဖၣ်လၢကမၤန့ၢ် တၢ်လၢယလီၣ်ဘၣ်အီၤ ဒီးတၢ်တနီၤလၢ ယလီၣ်ဘၣ်အီၤ, မ့တမ့ၢ် အိၣ်ဒီး တၢ်တီၢ်ကျဲၤ လၢတၢ်ကွဲးအပူၤ လၢကမၤစၢၤယၢ လၢကအိၣ်ဒီး တၢ်ဂၢ်တၢ်ကျဲၤလၢကျိၣ်စုၤတကပၤလီၤ			
ယအိၣ်ဒီး ဒီးယအိၣ်ဒီးအခွဲးလၢကမၤန့ၢ် စူးကါနီၢ်ကစၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ် လၢယဟံးလုာ်ပုၤအီၤအိၣ်ကတၢ် (တၢ်အံၤ ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ကပၣ်ဃုာ်ဒီး လီၤတဲစိစိစု, သီလုာ်ဘး(စ)လံာ်ပျဲက့, လုာ်ယီၢ်, ဘၣ်ဒ်ယိၣ်တၢ်လီၢ်ကွဲး(မ), နီၣ်ဖျိထာ်, အဂၤ.)			
ယတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ် ဘၣ်တၢ်ဟံးကဲ အီၤလၢပုၤမၤတၢ်ဖိလၢအဒီးန့ၢ်တၢ်မၤအလဲ, ပုၤလၢအိၣ်သကိးတဒးဃီ ဒီးပုၤတမ့ၢ်တဖၣ်			
ယအိၣ်ဒီးတၢ်ဃုထၢအကလုာ်ကလုာ် လၢတၢ်လၢယကူသိးအီၤတန့ၢ်ဘၣ်တန့ၢ် လီၤ. ယတၢ်ကူတၢ်သိး/နီၣ်ဖိးတဖၣ်မ့ၢ် ဒီး တအိၣ်ဒီးတၢ်ပုၤဟံး မ့တမ့ၢ် တၢ်ထူၣ်ဖျိ ဘၣ် (မ့တမ့ၢ်လၢ ယမိၣ်န့ၢ်သးလီၤအီၤ)			
ယအိၣ်ဒီးတၢ်ပိးတၢ်လီၤတဖၣ်လၢ ယလီၣ် ဘၣ်အီၤလၢကမၤတၢ်လၢယဘၣ်သးမၤ အီၤတနီၤ			

ပုတေဇာ	ဝံသးစူၤ မၤစၢၤ	တသ့ၣ်ညါ မ့တမ့ၢ် တဘၣ်ထွဲ	ဂ့ၤခဲလၢာ်
ယလဲၤဟးလိာ်ကွဲဆူတၢ်လိာ်တၢ်ကျဲလၢၤ ယဘၣ်သးအီၤသ့အါစုအါဘျီလၢၤ တနွံ ဘၣ်တနွံ			
ညီန့ၢ် ယစူးကါတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီး ပုၤလၢၤ ယဘၣ်သးအီၤ ဒီးပုၤလၢၤအကွၢ်ထွဲ ကဟုကယာ်ယၤ			
ယဂ့ၢ်လိာ် ပုၤတေဇာတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ် သ့တဘျီလၢ်လၢ် ဒီးယကရူၢ် ပာ်ကဲ ယတၢ်ဃုထၢ			
ပုၤလၢၤအဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤယၤ တဲဘၣ်ယၤ ဘၣ်ဃးဒီး တၢ်ခွဲးဂ့ၤယာ်ဘၣ်တဖၣ် လၢ ကဘျးစဲဒီးပုၤတေဇာတၢ်ကရၢကရိတဖၣ် ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ဂဲၤလိာ်ကွဲထီၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ဂဲၤလိာ်နီၢ်ခိတၢ်ဟူးဂဲၤအလိာ်, ချး(ဘ), လံာ်ရိဒး, တၢ်ဂဲၤလိာ်ကွဲ ဘိလံ(န) ကရၢ, ပုၤမ့ၢ်သးမၤကလီတၢ် ကရူၢ်, အဂၤန့ၣ်လီၤ.			
ယမ့ၢ်လိာ်ဘၣ်န့ၣ်, ယအိၣ်ဒီး တၢ်ခွဲး ဂ့ၤယာ်ဘၣ်တဖၣ်, တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီး တၢ်ပီးတၢ်လီလၢၤ အလိာ်အိၣ်တဖၣ်လၢၤ ကန့ၣ်လီၤပၣ်ဃုာ် လၢစိၣ်ရျၢၣ်မိၣ်ဒယၢာ် ကမျၢၢ်ပုၤတေဇာတၢ်ကစီၣ်အပူၤ			
ယအိၣ်ဒီးအခွဲးလၢကစူးကါမၤန့ၢ် တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤလၢလၢလီၣ်လီၣ် လၢကမၤတၢ်လၢယဘၣ်သးအီၤ			

တၢ်ရဲလိာ်မ့ၢ်လိာ်လၢအဂ့ၤ	ဝံသးစူၤ မၤစၢၤ	တသ့ၣ်ညါ မ့တမ့ၢ် တဘၣ်ထွဲ	ဂ့ၤခဲလၢာ်
ဖဲယလိာ်ဘၣ်အခါ, ယထံၣ်လိာ်သးဒီး ပုၤလၢၤအဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤယၤ, ကတဲဘၣ် အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဃးဒီးတၢ်လၢအရဲဒိၣ်လၢၤ ယဂီၢ်			
ပုၤလၢၤအဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤယၤ ညီန့ၢ် နၢ်ပၢ်တၢ်လၢယအဲၣ်ဒီးတဲအီၤလီၤ			
ယဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒ်အလိာ် အိၣ်အသိး ဒီဖျိစဲးဖိကဟုာ်ပီညါ လၢ အတိၤစၢၤမၤစၢၤတၢ်, ပုၤကွဲးကျိးထံတၢ်, ပုၤတဲကျိးထံတၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအဂၤတဖၣ်			
ယအိၣ်ဒီး ကတီၢ်-ယာ်တၢ်ရဲလိာ်မ့ၢ်လိာ် ဒီးပုၤအါန့ၢ်ဒီး ပုၤမၤတၢ်ဖိလၢအဒီးန့ၢ် ဘၣ်ဘျးလဲ			
အလိာ်မ့ၢ်အိၣ်န့ၣ်, ပုၤလၢၤအဆိၣ်ထွဲ မၤစၢၤယၤ မၤစၢၤယၤလၢၤ ကသ့ၣ်ထီၣ် တၢ်ရဲလိာ်မ့ၢ်လိာ်ဒီး ပုၤအဂၤတဖၣ်လီၤ			
ယမ့ၢ်အိၣ်ဒီးန့ၣ်, ပုၤလၢၤအကွၢ်ထွဲကဟု ကယာ်ယၤ တဖၣ်သ့ၣ်ညါဒီးမၤန့ၢ်ယၤ မူးသးဖုံ ကိးနံၣ်ဒီးလီၤ			
ယအိၣ်ဒီးပုၤတေဇာဂၤလၢယတၢ်အိၣ်မူအပူၤလၢၤအမၤစၢၤယၤသ့ ဒီဖျိတၢ်သဘံၣ် ဘျးဒီးပုၤအဂၤ (အဒိတခါ ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤယၤသ့လၢၤ တၢ်ယုၣ်လီၤ တၢ်ကီတၢ်ခဲဒီးဟံၣ်ကစၢ်)			

အိပ်ပွဲဒီးတၢ်အိပ်ဆူအိပ်ချ	ဝံသးစူၤ မၤစၢၤ	တသ့ညါ မ့တမ့ၢ် တဘၣ်ထွဲ	ဂ့ၤခဲလၢကံ
အလိပ်မ့ၢ်အိပ်, ယဒီးန့ၢ်ဘၣ် တၢ်ခွဲးဂ့ၤယၢ်ဘၣ်လၢကထံၣ်လိာ်ဒီးပုးသးဒီးကသံၣ်သရၣ်လီၤဆီတဖၣ်လၢကသံၣ်ကသီ တၢ်ကူစါယါဘျါတၢ်ကီတၢ်ခဲတဖၣ်လၢအအိပ်ဒီးယၤ (အဒိ- တၢ်ဆူးတၢ်ဆါကသံၣ်သရၣ်လီၤဆီ, ပုၤစံၢ်တၢ်ဖိ, သးဂ့ၢ်ဝီကသံၣ်သရၣ်, အဂၤ.)			
အိပ်ဒီးတၢ်တိာ်ကျဲလၢကမၤစၢၤယၤ လၢကပၤယၢ် မ့တမ့ၢ် မၤဂ့ၢ်ထီၣ် ယတၢ်အိပ်ဆူအိပ်ချလီၤ			
ယအိပ်ဒီးဟံၣ်ဃီလၢအိပ်ဒီးလီၤအိပ်ဆိး ထံးလၢအဂၢၢ်အကျၢၤ			
ယအိပ်ဒီးတၢ်လီၤလၢလီၤလိာ်လိာ်လၢ ယဟံၣ်, ကရၢၢ်ဒီးတၢ်မၤလီၤလၢ ကအိပ်ပွဲဒီးတၢ်အိပ်ဆူအိပ်ချ			
ယအိပ်ဒီးကျဲလၢကမၤဟူးမၤဂဲၤနီၢ်ခိမိၢ်ပုၤ လၢယဘၣ်သးအီၤတဖၣ်			
ယအိပ်ဒီးအခွဲးလၢကမၤန့ၢ်စူးကံၤ တၢ်အိပ်ဆူအိပ်ချတၢ်ကွၢ်ထွဲလၢ အခိ ဆၢဟံၣ်ဖျါထီၣ် ယလုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, ဒ်ပုၤစံၢ်နီၤလၢတၢ်အိပ်ဆူအိပ်ချတၢ်ကွၢ်ထွဲ လၢအိပ်ဒီးလံာ်ပျဲလဲၣ်စ့ၣ်တဖၣ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ယၤအသိးလီၤ			
ယမၤန့ၢ်တၢ်မၤစၢၤလၢ ပုၤတဲကျိးထံတၢ် အအိပ် ဖဲတၢ်အလိပ်မ့ၢ်အိပ်လၢ ကသံၣ်ကသီတၢ်သ့ၣ်န့ၤဖးသီတဖၣ်အဂီၢ်အခါ			
ယကရူၢ် ဟ့ၣ်ယတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ လၢအကဲဘျူးဘၣ်ဃးဒီး ယဒီသဒါလီၤ ယနီၢ်ကစၢ်ဒီးပုၤဂၤလၢတၢ်ဘၣ်ကူဘၣ်ကံ ဒီးတၢ်ဆူးတၢ်ဆါသ့ၣ်လဲၣ်			

ယတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်	ဝံသးစူၤ မၤစၢၤ	တသ့ညါ မ့တမ့ၢ် တဘၣ်ထွဲ	ဂ့ၤခဲလၢကံ
ယတၢ်ဆိပ်ထွဲမၤစၢၤကရူၢ် ဟ့ၣ်လီၤယၤ ဒီးယတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အဒိတဖၣ် ဒီး တဲန့ၢ်ပၢၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢ ကျဲလၢ ယန့ၢ်ပၢၢ်အီၤ			
ယန့ၢ်လီၤပုၤဃုာ်လၢ ခူဝဲတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ တဖၣ်ဖဲယအိပ်ဒီးအခါသ့ (တၢ်အံၤ ကပုၤဃုာ်ဒီး တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ဖး, တၢ်ထီၣ် ဝဲၢ်ကီၣ်ကးတၢ်အိပ်ဖျိာ်တဖၣ်, ဘျးစဲဒီး စိၣ်ရှၢၣ်မိၣ်ဒယၢ် ပုၤတၢ်တၢ်ကစီၣ်, ထီၣ်တၢ်ပူထီၣ်လီထီၣ်တဖၣ်, ပုၤထံၣ်ရှၢၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ပနီၣ်လၢ အဒုးန့ၣ်ကရူၢ်လၢ ယဆိပ်ထွဲတဖၣ်, အဂၤ.)			
ယအိပ်ဒီးတၢ်ဆိပ်ထွဲမၤစၢၤ လၢက ဆဲးကျဲလိာ်သးဒီး နီၢ်ကစၢ်-တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ် ဟ့ၣ်ဖး ခၢၣ်စးတဖၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ကရၢကရိတဖၣ် (တၢ်အံၤ ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် ပုၤဃုာ်ဒီး တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤ ဆူတၢ်အိပ်ဖျိာ်တဖၣ်, မၤစၢၤဒီးတၢ်ကိးပုၤဟ့ၣ်ကူၣ်တၢ်, အဂၤ.)			

အဂါ

ကွီးလားလား၊ ကွဲရဲဟ်ဖျါထီၣ် တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်အဂါလၢ အရဲဒိၣ် လၢနဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်. အဒိ, နထၢန့ၣ်ယုၢ်ဒီးတၢ်လၢလၢသ့-

- တၢ်သးစဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢနအဲၣ်ဒီးမၤ အီၤ
- တၢ်ဟးလိာ်ကွဲလၢနအဲၣ်ဒီးလဲၤ
- တၢ်လိာ်ကွဲက့(မ) မ့တမ့ၢ် တၢ်ဂဲၤလိာ်ကွဲ တဖၣ်လၢနအဲၣ်ဒီးမၤကွၢ်အီၤ
- သးသမူတၢ်မၤဒီစိၤ တၢ်ပညိၣ်ဖီတၢ် တဖၣ်
- တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ် လၢနအဲၣ်ဒီးပူၤ
- တၢ်အဂါတမံၤလၢလၢလၢ အမၤဂ့ၤထီၣ် နတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤ

တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်အဂါလၢ အအိၣ်ဒီးယၤ-